

ONOR ARMATEI ROMÂNE!

100 de ani de la intrarea armatei române în Sibiu

■ Supliment special marca **Mesagerul de Sibiu** ■ Editor: **Cosmin Pal**

Luni, 24 decembrie, se împlinesc 100 de ani de la înființarea Comandamentului Trupelor din Transilvania, cu sediul la Sibiu, de către Marele Cartier General al Armatei Române. În fruntea comandamentului a fost numit generalul Traian Moșoiu.

Intrarea Armatei Române în Sibiu – decembrie 1918

Victoria armatei aliate de Orient în sudul continentului avea ca rezultat ruperea frontului bulgar și semnarea armistițiului de la Salonic, din 16/29 septembrie 1918. Victoria aliaților în Peninsula Balcanică a lăsat deschis drumul spre Dunăre, și, implicit, spre teritoriile românești. Înfrângerea armatelor austro-ungare, la 27 octombrie/10 noiembrie 1918, pe frontul italian s-a soldat cu ieșirea Austro-Ungariei din război prin semnarea armistițiului de la Villa Giusti, lângă Padova, la 3/16 noiembrie 1918. Se creau, astfel, condițiile necesare reintrării României în război.

Beneficiind de susținerea aliaților, guvernul român a solicitat, la 27 octombrie/9 noiembrie 1918, în mod ultimativ, feldmareșalului August von Mackensen, să părăsească teritoriile românești în 24 de ore. Se dorea astfel evitarea situației în care teritoriul României devenea teatru al confruntărilor, cu atât mai mult cu cât armata aliată de Orient sub comanda generalului Henry Mathias Berthelot se afla la sudul Dunării. Refuzul feldmareșalului Mackensen a determinat decretarea mobilizării Armatei Române, la 28 octombrie/10 noiembrie 1918.

Mobilizarea s-a efectuat cu mari greutăți de ordin material și uman care au provocat serioase întârzieri față de graficul inițial al Marelui Cartier General. De asemenea, semnarea armistițiului dintre aliați cu Germania, din 29 octombrie/11 noiembrie 1918, a determinat Marele Cartier General Român să treacă la o reorganizare parțială a trupelor române.

Contextul de atunci

Reintrarea României în război și pregătirile aliate de la sudul Dunării determină retragerea precipitată a armatei comandate de feldmareșalul Mackensen. Chiar acesta, împreună cu statul său major, părăsește Bucureștiul, în noaptea de 11 spre 12 noiembrie 1918. Între 13 și 30 noiembrie 1918, acesta poposește la Sibiu. Retragerea Grupului de Armate Mackensen de pe teritoriul ocupat s-a realizat pe două direcții principale, astfel: Grupul de Est (general von Schoch) format din trupele de pe Siret, a fost dirijat prin localitățile Predeal, Bran și Buzău spre Brașov, continuând drumul spre Sighișoara; Grupul de Vest (comandamentul Scholtz), în care au intrat și trupele retrase din Macedonia și Bulgaria, s-a îndreptat pe Valea Oltului prin pasul Turnu Roșu spre Sibiu și continuând drumul spre Alba Iulia, Deva, Arad. În retragerea sa, Armata Mackensen nu a respectat prevederile impuse de armistițiu provocând numeroase distrugerii sau avarierea unor lucrări de artă, de cale ferată și șosele, a unor casele de apă, a aparatului și instala-

Batalionul „Avram Iancu” în Sibiu

Aseară la orele 10½ au intrat în gara Sibiului vitejii nepoți ai Craiului munților apuseni, Avram Iancu. Sunt toți Români ardeleni, adevărați eroi ai neamului, cari au înțeles și au ascultat chemarea și porunca sfântă a sângelui. Disprețuitori de moarte, au biruit toate stavilele ridicate cu rafinare diavolească de urgișii opresori, și ajunși pe pământul sfânt al României libere s'au înșiruit în falnica și glorioasă armată a marelui Rege Ferdinand, dând viață renumitului „Regimentul Avram Iancu”.

Ei au fost aceia cari în luptele dela Focșani, Mărăști și Mărășești au izbit cu cumplită mânie în cetele teutone băgând groază nemai pomenită în trufașul general Makensen, care aruncă desndajduit cu puterea mitralierelor, divizii peste divizii în prăpastia săpată de vitejia românească. Acești pui de lei, cari cu trupurile lor au oprit roata sorții și au vrăjit norocul războiului pe seama neamurilor luminate, luptătoare pentru dreptate și libertate, au sosit

țiilor telegrafice și telefonice, va lua cu ea o mare cantitate de material rulant, inclusiv locomotive ceea ce va duce la îngreunarea restabilirii comunicațiilor. Nu lipseau actele de jaf și crimele fapt care determină guvernul și Marele Cartier General Român să intervină pe lângă Comandamentul Berthelot și cel al Armatei aliate de Orient, încă din 11 noiembrie 1918, solicitând sprijin pentru ca starea de lucruri creată prin comportamentul armatei germane în retragere să înceteze.

Ca rezultat al acestor demersuri, generalul Berthelot trimitea o somație feldmareșalului Mackensen, la 18 noiembrie 1918, pentru ca, la 20

cate de retragerea armatei german prin Transilvania, va determina guvernul român, cu acordul și sprijinul generalului Berthelot, să ia decizia de a trimite trupe în această provincie românească.

Marele Cartier General Român a decretat mobilizarea armatei. Din cele 15 divizii de infanterie de care dispunea Armata Română au putut fi mobilizate abia 5 (Diviziile 6, 7, 8, 13 și 14). La acestea se adăugau Diviziile 9 și 10 Infanterie, respectiv 1 și 2 Cavalerie care se aflau deja în stare operativă în Basarabia. Una dintre cele 5 divizii mobilizate, Divizia 8 Infanterie, a trebuit trimisă în regim de urgență în Bucovina, sub

Regimentului 2 Vânători care intră în Sibiu, ocupând clădirile fostei școli de cadeți austro-ungare. Odată cu aceștia intră în oraș și generalul Gheorghe Dabija, comandantul diviziei, alături de statul său major.

De asemenea, Marele Cartier General Român hotărăște, la 28 noiembrie/10 decembrie 1918, înființarea, la Sibiu, a Comandamentului Trupelor din Transilvania. Înființarea acestui centru de comandă la Sibiu era necesar pentru coordonarea eficientă a trupelor române care urmau să intre în Transilvania. De asemenea, un rol important avea în coordonarea înființării a 6 noi divizii de infanterie, organizate în Corpurile 6 și 7 Armata, din noi recruți la care se adăugau militarii care au luptat în armata austro-ungară și care erau din Transilvania. Acest ultim aspect organizatoric era foarte important datorită greutăților întâmpinate la mobilizarea vechilor divizii din România.

La conducerea comandamentului a fost numit generalul de brigadă Traian Moșoiu, până atunci comandantul Diviziei 7 Infanterie, iar ca șef de stat stat major generalul de brigadă Ștefan Panaitescu, până atunci comandantul Brigăzii 40, din Divizia 15 Infanterie. Comandamentul Trupelor din Transilvania va începe să funcționeze efectiv la 11/24 decembrie 1918 odată cu venirea la Sibiu a generalului de brigadă Traian Moșoiu. Comandamentul va funcționa în strânsă legătură cu Consiliul Dirigent ajuns la Sibiu cu câteva zile înainte.

Numirea generalului Moșoiu la conducerea comandamentului nu era întâmplătoare. Acesta era unul dintre puținii comandanți care a reușit să se remarce pe timpul campaniei din anul 1916, începută cu mari speranțe pentru români și încheiată dezastruos la finele anului. Traian Moșoiu este unul dintre comandanții care participă la luptele din cadrul Bătăliei Sibiului, din august-septembrie 1916, reușind prin acțiunile sale să salveze mare parte din trupele române de la dezastru și evitând capitularea definitivă a Grupului Lotru. A condus cu multă tenacitate și măiestrie trupele din subordine în luptele de la Muntele Zidu Mare, Poiana Arsă, Muntele Negovanul Mare, Fundul Răului, Rășinari, Valea Sadului, Poplaca și Săliște.

„**Înfiorat de sfinte emoții pășesc în Sibiu, în centrul acesta românesc, unde s-a lucrat atât de mult și atât de însuflețit pentru înfăptuirea idealului sfânt și mare al unirii tuturor Românilor. Vin stăpânit de nestrămutata voință de a desăvârși și înveșnici fapta măreață a visului de veacuri.**”

noiembrie, mareșalul Foch, comandantul suprem al armatelor aliate, să intervină sancționând sever atitudinea trupelor germane.

Mai mult, încă de la începutul lunii decembrie 1918, la Cluj, sub conducerea lui Apathy Istvan, s-a constituit un Comisariat guvernamental pentru așa-numita Ungarie de Răsărit, ca un organ de conducere opus celui românesc. Comisariatul a fost sprijinit de noul guvern de la Budapesta care, în loc să realizeze demobilizarea trupelor conform prevederilor armistițiului, a luat măsuri de reorganizare și concentrare a trupelor înapoia liniei Mureșului și de chemare sub arme a noi contingente de recruți. Unități importante erau concentrate, încă de la sfârșitul lunii noiembrie, în regiunea Cluj-Dej-Oradea. Sub o formă mascată, ele au dat concurs Armatei Mackensen pentru a se sustrage clauzelor armistițiului.

Pericolul reprezentat de agitațiile noului guvern ungar Karolyi, a concentrării unor forțe militare care puneau în pericol hotărârile de unire luate de români la Alba Iulia, dar și de problemele provo-

comanda generalului de divizie Iacob Zadic, pentru a asigura liniștea și aplicarea hotărârilor luate de Sfatul Țării și Consiliul Național privind unirea cu România. Rămăneau disponibile pentru operațiunile din Transilvania Diviziile 6, 7, 13 și 14 Infanterie, respectiv 1 și 2 Vânători.

La 18 noiembrie/1 decembrie 1918, trupele române se aflau în zona Reghin-Deda (Divizia 7 Infanterie), respectiv Odorhei-Miercurea Ciuc (Divizia 1 Vânători). Ulterior trupele române au înaintat spre zona Dej-Cluj, intrând în cel din urmă oraș la 24 decembrie 1918.

Pentru ajutorul celor două divizii mai sus menționate au mai fost trimise Divizia 2 Vânători care va acționa în zona Sibiu-Orăștie-Deva-Petroșani și Divizia 6 Infanterie în zona Brașovului unde se mai găseau concentrate încă trupe germane.

La Sibiu se înființează Comandamentul Trupelor din Transilvania

În primele zile ale lunii decembrie pătrund în Transilvania și se opresc la Sibiu trupe ale Diviziei 2 Vânători. Primele trupe sunt cele ale

A deținut pe rând funcțiile de comandant al Brigăzii 3 Infanterie, Rezervei Corpului 1 Armată, Diviziei 23 Infanterie cu care a dus lupte grele pe Valea Oltului pe care le numește „Termopilele neamului românesc”, la fel ca și cele de pe culoarul Timiș-Cerna, Valea Jiului, Bran-Câmpulung Muscel, Valea Prahovei, Oituz, ș.a.

Telegraful Român din decembrie 1918 îi scoate în evidență calitățile, în articolul „Generalul Moșoiu”: „Majestatea Sa, Regele Ferdinand (...) a cunoscut aptitudinile acestui fiu al Ardealului și i-a încredințat comanda tuturor trupelor, cari vin să ne mântuie, să desrobească olaturile locuite de Români. (...) ce mărturie mai grăitoare că Regele nostru ne iubește, că ne cunoaște durerile, de cât aceasta, dându-ne de comandant suprem pe acela, care-i mândria Ardealului și care prin faptele eroice a știut să înalte la atâta glorie numele de Telegraful Român Ardelean.”

Zi istorică pentru Sibiu

La 11/24 decembrie 1918, generalul Traian Moșoiu intră în Sibiu, împreună cu statul său major, pentru a prelua misiunea care i-a fost încredințată de Marele Cartier General. Consiliul Dirigent a organizat o primire călduroasă generalului Moșoiu. Peste o sută de mii de români au participat la primirea generalului și a statului său major la Sibiu, după cum relatează presa sibiană a epocii. La ora 12.30 ajungea în gara Sibiu trenul cu generalul Traian Moșoiu și statul său major. Onorul a fost dat de militarii Regimentului 2 Vânători, comandați de maiorul V. Dimitriu, Regimentului 4 Artilerie, comandați de căpitanul M. Crucian, Escadronul 24 Cavalerie comandați de locotenentul Iliescu și fanfara, toți sosiți la Sibiu cu câteva zile înainte.

Generalul Traian Moșoiu a fost întâmpinat de Ștefan Cicio Pop, șeful apărării și siguranței publice din Consiliul Dirigent împreună cu întreg statul major și corpul ofițerilor Legiunii române. Cu această ocazie, Ștefan Cicio Pop a spus: „Domnule general! În numele neamului românesc, în numele tuturor românilor din Ardeal, Banat și Țara ungurească, estaziati de însuflețire curată și de fericire necunoscută până acum, vă zic din adâncul inimii: Bine ați venit! (...) Acum doi ani marele nostru Rege și înțeleptii săi sfinctici au hotărât să înscrie cu sânge drepturile noastre de veacuri asupra pământului strămoșesc. Și ați venit! A trebuit însă să faceți și voi Golgota jertfelor de sânge a neamurilor. Munții și colinele, câmpiile și văile Ardealului au cerut să fie împodobite cu florile sângelui, râurile și izvoarele și Oltul nost bătrânul să-și îmbujoreze undele cu sângele românesc. Da, toate au cerut multe jertfe dureroase. (...) Veniți în numele sfânt al idealului. Veniți în numele marelui rege pentru a desăvârși opera noastră de biruință dela Alba Arhanghelului Mihail. Fiți bineveniți! (...) Trăiască armata glorioasă! Trăiască România Mare!”

Comandamentul Trupelor din Transilvania își începea munca de reorganizare a armatei române pentru campania din anul 1919 din Ungaria.

dr. Toma-Cosmin ROMAN

100 de ani de la intrarea

Sibiul anului 1918

Și pentru anul 1918, orașul Sibiu a mai păstrat din imaginea celei importante garnizoane din Transilvania, presa locală înregistrând numirea fiecărui nou comandant. Chiar de la începutul anului 1918, Sibiul are un nou comandant militar, în persoana generalului de infanterie Teodor de Holt, ridicat ulterior la rangul de baron de către împăratul Carol, înlocuit apoi cu generalul Goringinger și feldmareșalul Eduard Plank de Uzsak. Secundul lor a fost surprinzător de origine română, Nicolae Lugojan, general-maior, înobilat și el cavaler de Caransebeș.

Importanța unor victorii trebuia reiterată mereu în memoria comunității, astfel înțelegem de ce s-a acordat importanță inaugurării pietrei comemorative de pe dealul Gușteriței, așezată în data de 29 septembrie „în amintirea invaziei române și a eliberării satului”, Gușterița nu făcea atunci parte din orașul Sibiu.

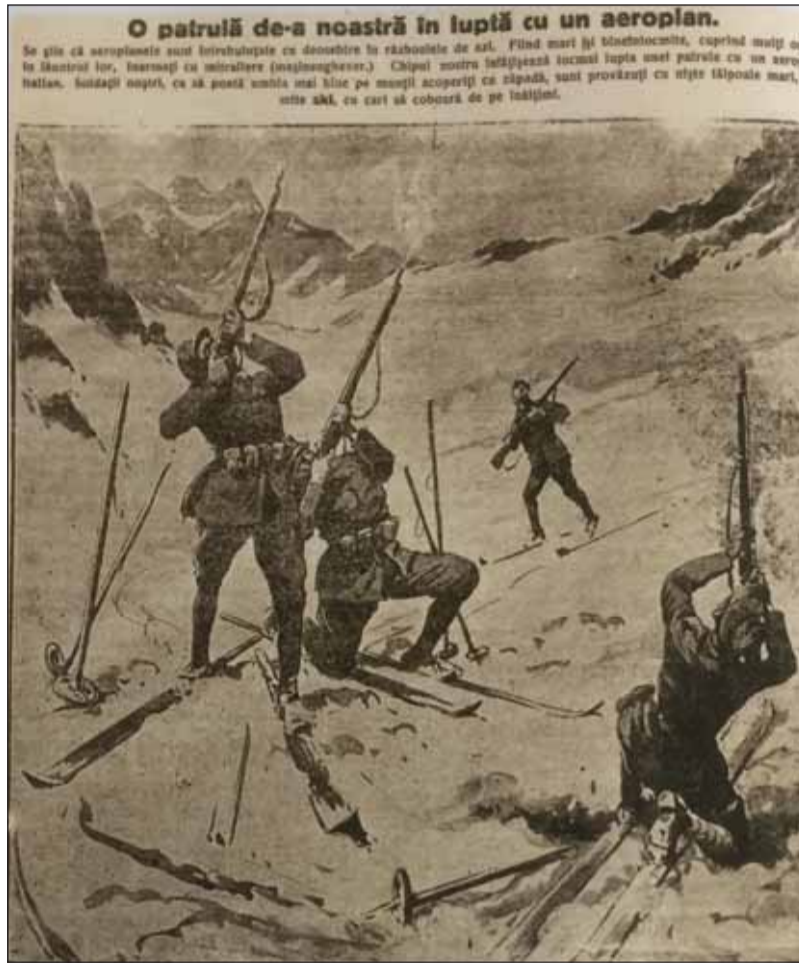
În oraș au fost aduși mii de prizonieri, se pare că cei mai mulți au fost ruși, iar în data de 7/20 iulie 1918 a fost inaugurat un monument al împăratului Carol, operă a prizonierului italian Sapelsa în lagărul de la spitalul de garnizoană al orașului Sibiu. După discursurile oficiale, prizonierii ruși, români și italieni au cântat în „coruri mixte”.

În vreme de război

Anii lungi ai războiului au lăsat urme adânci și în Ardeal, astfel se explică constituirea la nivelul provinciei a unei comisii mixte formată din ofițeri din „statul ingineresc”, care s-au ocupat cu organizarea cimitirelor militare pentru toți cei care au murit în luptele de aici. Comisia a reușit din 1917 să deshumeze un număr de 30.000 de soldați, cei mai mulți fiind „soldați dușmani, dar care vor fi tratați cu aceeași pietate”. A fost nevoie de procurarea listelor cu cei căzuți și cei dispăruți, deoarece exista bănuiala că românii au predat rușilor foarte mulți prizonieri. Au fost stabilite 8 cimitire militare, cele mai importante fiind cele din: Petroșani, Sibiu, Brașov, Chezdi-Oșorhei și Ciuc-Sereda.

După încheierea păcii de la Buftea-București, la Sibiu a sosit o comisie condusă de căpitanul dr. Anton Faching din Regimentul 19 de honvezi, cu misiunea de a marca noua graniță între statul dualist și cel român, un număr de 964 kmp urmând să intre în componența comitatului Sibiu.

Dovadă a speranțelor legate de încheierea conflictelor pe frontul de est,

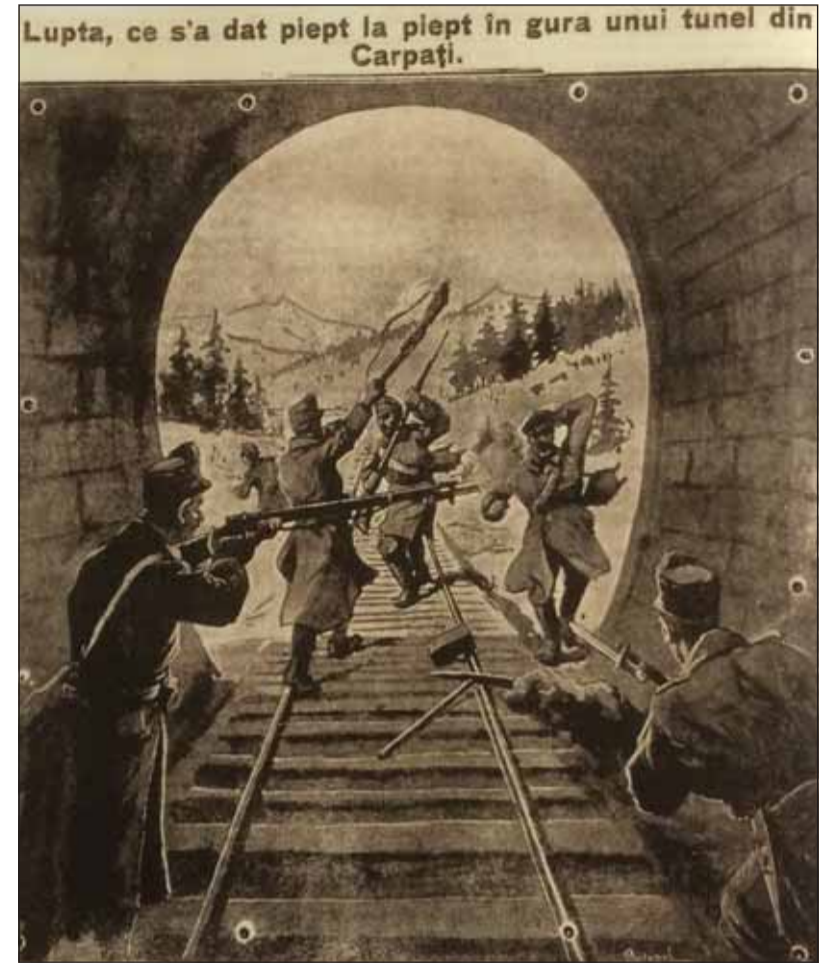
mai ales după pacea de la Brest-Litovsk și cea de la Buftea-București, au fost stabilite la nivelul comitatelor comisii însărcinate cu stabilirea pagubelor de război, în Sibiu ea a fost alcătuită din: vice-comite, un expert din partea ministerului de comerț, finanțe și agricultură, un trimis al comandei militare din Sibiu și 4 membri din comisia comitatensă, printre ei se află și dr. V. Preda.

Nu au lipsit nici problemele de ordin medical, deși orașul avea cel puțin două spitale importante: spitalul de garnizoană nr. 22 „Franz Iosif” și spitalul public, numit tot după numele longevivului împărat. O mare grijă a fost legată de calitatea apei, în lunile de vară au fost semnalați viruși în apeductul orașului, nu a existat pericolul tifosului exantematic dar locuitorii au fost sfătuiți să o fiarbă. A doua posibilă mare problemă a fost gripa spaniolă, care nu a ocolit orașul, însă deși au fost mulți bolnavi, de exemplu în luna august au fost înregistrați 2000, s-au înregistrat doar 2 decese, spre deosebire de perioada anterioară. Din ordinul vice-comitelui Sibiului, deoarece epidemia de gripă spaniolă nu trecuse, școlile au fost închise în intervalul 25 octombrie – 9 noiembrie 1918.

Pentru comunitatea germană a

orașului, prima parte a anului 1918 s-a derulat sub semnul întăririi sentimentului de comunitate, astfel în 24 ianuarie a fost deschis Căminul evanghelic de fete iar firma Miselbacher, cu ocazia centenarului, a donat orașului pentru ajutorarea celor loviți de război suma de 100.000 de coroane, instituțiilor evanghelice de învățământ 50.000 de coroane, alte 100.000 de coroane erau destinate construirii unei școli superioare de comerț. La 3 septembrie a fost sărbătorită de către magistratul orașului 100 de ani de la moartea lui G.A. von Reissenfels, iar noul primar al orașului, dr. Wilhelm Goritz primește de la împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea, în amintirea vizitei sale din anul precedent, o vază uriașă de porțelan. Tot acum dispăre însă și unul dintre cei mai reprezentativi industriași ai orașului, Thomas Rieger, iar doi funcționari de la tribunalul regal sunt decorați de împărat, drept recunoștință pentru zelul depus: dr. Iuliu Kemny, președintele Tribunalului regal din Sibiu, judecător cercual și dr. Adolf Wiedorn, prim-procuror cu Crucea de război pentru merite civile.

În anul menționat, au fost aleși noi funcționari în cadrul Magistratului orașului, alături de noul primar: vice-comitele, Iohann Schöpp,

foșt notar în Sebeșul sășesc, un prim proto-notar, Gustav Herbert, al doilea proto-notar, Mihaly Arpad și un vice-notar, dr. Zintz Ricard, iar de la Budapesta, comisar al guvernului pentru chestiunile de alimentare de pe teritoriul comitatelor: Sibiu, Alba, Bistrița, Solnoc, Cluj, Cojocna Hunedoara, Sălaj, Truda-Arieș a fost numit Ferdinand Jackmann-Inczedy. Sibiul contribuise în continuare cu sume consistente pentru cele 7 împrumuturi de război (la al 4-lea împrumut a contribuit cu 27,3 milioane de coroane iar la al 7-lea, cu 21,3 milioane de coroane), iar în prima parte a anului 1918 a subscris suma de 250.000 de coroane prin intermediul consiliului local.

Mackensen în Sibiu

În 13 noiembrie, mareșalul Mackensen sosește în oraș și pleacă doar în 30 noiembrie. O serie de conflicte, mai ales cele din Mohu și Avrig, au demonstrat că liniștea era totuși departe. Tentativele soldaților germani de a se încartirui cu forța și de a jefui tot ceea ce se putea a impus o primă intervenție hotărâtă a Legiunii române din Sibiu condusă de maiorul Valeriu Liuba, care a restabilit ordinea. Impresia pe care o are asupra sa trupele germane o descrie profesorul de la Cernăuți, Ale-

xe Procopovici, care se îndrepta spre București în acel moment: „în drum spre București, la Sibiu ne-a trezit un zgomot crud în zori de zi. Armata lui Mackensen părea să părăsească pământul românesc, trecând în coloane lungi pe străzile orașului”.

Cele mai mari realizări ale Sfatului Național român și ale Legiunii Române din Sibiu au fost asigurarea ordinii și siguranței publice alături de organizarea alegerilor de deputați pentru adunarea de la Alba-Iulia. Deputații din Sibiu au fost aleși în 2 cercuri electorale, cercul I era sub conducerea asesorului Nicolae Ivan iar cercul al II-lea sub cea a dr. Ilie Beu și aici au fost aleși: dr. Ilie Beu, dr. Silviu Dragomir, Lucian Borcia, Nicolae Ivan, dr. Ioan Fruma, Victor Tordășianu, Dimitrie Comșa și Teodor Doboș. Din celelalte cercuri au fost aleși: dr. Vasile Stan, dr. Nicolae Bălan, dr. Nicolae Regman, Nicolae Șteflea și dr. Petra în cercul Săliștei, Cisanădiei, Nocrichului și care valorificând documentele aflate la Colecții speciale, prezintă alegerile din 19 localități din comitatul Sibiu, inclusiv din Sibiu și suburbiul Iosefin.

Pentru sibiieni s-a pus la dispoziție un tren cu 200 de locuri și s-a anunțat în același timp că Legiunea română din Sibiu a luat sub protec-

Mulțumim pentru colaborare următorilor specialiști:

- Dan NANU – istoric
- dr. Toma-Cosmin ROMAN – muzeograf, Academia Forțelor Terestre „Nicolae Bălcescu” din Sibiu
- Marian ȚIPLIC – pro-rector Programe Academice ULBS
- conf. univ.dr. Valeria SOROȘTINEANU – Facultatea de Științe Socio-Umane, Departamentul de Istorie, Patrimoniu și Teologie Protestantă, ULBS
- Alexiu TATU – director Arhivele Naționale Sibiu
- Silviu BORȘ – director Biblioteca Județeană ASTRA
- Bogdan ANDRIESCU – bibliotecar, Biblioteca Județeană ASTRA
- Alexandru BUCUR – colonel în rezervă

armatei române în Sibiu

Dușmani neașteptați.

stantin Bucșan și Octavian Codru Tăslăuanu. Cei care le-au cumpărat erau chemați să le returneze.

Dacă exista între atâtea probleme stringente una, aceea era pentru asesorul consistorial Nicolae Ivan nevoia unei reforme agrare radicale în Ardeal, prin care să fie împroprietăriți țărani săraci, cu mai puțin de 2,5 jugăre de pământ în proprietate, la un preț maximal de 500 de coroane jugărul.

Intrarea Armatei Române în Sibiu

Prima mare unitate a armatei române care a sosit în Sibiu a fost Batalionul 20 vânători de munte în data de 5 decembrie 1918. Se stabilește acum programul de primire care se va repeta în cazul vizitelor importante: la gară primirea este asigurată de Legiunea română, de călăreții din Maierii Sibiului și de membrii Reuniunii meseriașilor români în frunte cu președintele Victor Tordășianu. Din partea Consiliului Dirigent au participat: Ștefan Cicio-Pop, șeful Resortului de Război și Siguranță publică, dr. Aurel Vlad, șeful Resortului de Finanțe, Romul Boilă, șeful Resortului de Comunicații și generalul Ioan Boeriu, care a preluat comanda trupelor române din Ardeal și ulterior a corpului VII, după numirea generalului Traian Moșoiu la conducerea grupului de armate Nord.

În proclamația pe care generalul Traian Moșoiu a adresat-o, înainte de sosirea sa la Sibiu reținem următoarea frază: „vă întindem frățesca dreaptă, ca să întărim legătura pe care nimeni nu o va mai putea rupe vreodată”. În data de 13 decembrie este primit în mod festiv, împreună cu statul său major în oraș. Numit comandant al trupelor române din Ardeal a fost impresionat de primirea de care a avut parte, organizată cu grijă de comandamentul Legiunii Române din Sibiu, cu sediul în Quergase/Tribunei. În Piața Mare a fost ridicat un arc de triumf, iar în fața gării au fost prezente trupe reprezentând: armata română și un pluton al Legiunii, Consiliul Dirigent a fost reprezentat de Ștefan Cicio-Pop, iar în Piața Mare de către restul Consiliului Dirigent și mai ales de către fostul profesor al generalului, Andrei Bârseanu. Cu această ocazie, a fost intonat imnul regal, iar în cuvântările de salut ale celor prezenți, se aduce un prim omagiu oficial regelui Ferdinand.

Magistratura orașului l-a trimis doar pe ajutorul de primar Hochmeister, care l-a salutat în numele unui burg german și și-a exprimat speranța în stabilirea unor relații corecte între oraș și noile autorități. I s-a răspuns că lucrurile vor sta așa în măsura în care ambele părți vor manifesta aceeași dorință de ordine și de înțelegere, dar nu vor fi acceptate acțiunile „împotriva idealului nostru sfânt”. Au mai salutat sosirea generalului Moșoiu, un ofițer în numele comunității evreiești și colonelul Fisher, comandantul Gărzii formate din sași. Piața Mare devenise o mare de steaguri și de oameni, era prezent Consistoriul ortodox și o mulțime de eleve și elevi de la școlile germane și românești din oraș. Corul meseriașilor a cântat imnul „Deșteaptă-te române!”. Au fost prezente toate satele din împrejurimile orașului iar după defilarea militară, Hora Unirii a încheiat o zi memorabilă. Călărașii din Maierii Si-

bia ei căile ferate cu plecare din Sibiu cu tot ce aveau în dotare iar românii erau îndemnați să aibă grijă de aceste bunuri. Pentru „sfințirea” actului de unire, în ziua adunării de la Alba-Iulia s-au tras clopotele între orele 10-12 pentru a sărbători o victorie, dar și pentru a comemora pe cei care nu au ajuns să o vadă.

Orașul nu a fost scutit nici în perioada imediat următoare Marii Adunări Naționale de amenințări. Astfel, în 7 decembrie, un tren blindat condus de un pluton de soldați unguri a deschis foc de mitraliere în localitatea Porcești, dar locuitorii s-au adăpostit și apoi a intrat în gara din Sibiu, cu scopul de a fura din vagoane alimente și muniție. Au fost respinși de legionarii români, dar cel mai tânăr dintre ei, absolventul de teologie Ioan Munteanu, a fost împușcat.

Guvernul de la Sibiu

În oraș, sediul Consiliului Dirigent, un adevărat guvern provizoriu al Ardealului a fost stabilit în impunătoarea clădire a Comandamentului Corpului de Armată austro-ungară XII (Korps Komando k.u.k. des 12 Korps), până în noiembrie 1919, când s-a mutat la Cluj. Tot aici s-au mai stabilit și sediile pentru: redacția „Gazetei Oficiale”, comanda teritorială-sectia organizării 6-7, șeful serviciului de organizare și secretariatul de Interne. Celelalte resorturi au avut sedii diferite: cel de Justiție în Palatul de Justiție, resortul Cultelor și Instrucțiunii publice în strada Tribunei, nr.7, cel de Ocrotiri Sociale, în clădirea actualului spital CFR, resortul Agriculturii și al Industriei în clădirea fostei Școli de cadeți/Școala de aplicație pentru unități sprijin de luptă „Eremia Griorescu”, str. Avrig, nr. 2-4 sau în clădirea colegiului „Gheorghe Lazăr”, sediul Resortului de Război și al Siguranței Publice, un alt resort, cel al Organizării, a avut sediu pe strada Dealului nr. 13. A luat ființă și primul spital ambulatoriu în Piața armelor, destinat să trateze persoanele cu venituri modeste. Alexandru Vaida-Voevod, care răspundea

de resortul Afacerilor Externe și de Propagandă Ziaristică, a fost numit delegatul Consiliului Dirigent la Conferința de pace de la Paris în 1919.

Tot acum, din primele zile ale lunii decembrie au început să sosească în oraș o serie de delegații militare, interesate inițial de repararea căilor ferate de pe ruta Râmnicu Vâlcea-Turnu Roșu-Sibiu. Apoi orașul a fost vizitat de tot mai multe delegații formate din ofițeri francezi, una dintre acestea a fost primită de președintele Consiliului Dirigent, Iuliu Maniu, sosit în data de 9 decembrie de la Blaj, împreună cu episcopul greco-catolic Iuliu Hossu. Devin acum la fel de importante aspecte tehnice necesare pentru buna derulare a procesului administrativ. Putem enunța aici apariția unei agenții telegrafice „Dacia” și cursul de stenografie anunțat de singurul stenograf, membru al secretariatului adunării de la Alba-Iulia, Vasile Vlaicu și care urma să se desfășoare sub egida Astei de la începutul anului 1919. Unul dintre secretarii Marii Uniri, Ionel Pop, descrie astfel momentul în care au ajuns la Sibiu membrii Consiliului Dirigent și și-au început activitatea: „dintr-o pivniță s-au luat niște mese și s-a cumpărat de la o librărie, un top de hârtie, peniță și cerneală”.

Primul număr al Gazetei oficiale a Consiliului Dirigent a apărut odată cu data de 01/14 decembrie 1918 și l-a avut ca redactor responsabil de T.V. Păcățian, iar în perioada imediat următoare, în afara Legiunii Române, gărzile săsești și maghiare au fost dizolvate în 9 decembrie, iar printr-o ordonanță, șeful resortului de Război și al Siguranței publice, Ștefan Cicio-Pop a cerut predarea armelor până în data de 25 decembrie, prevăzând pentru cei care nu se conformau pe deapsa cu închisoare de la 5-7 ani.

O serie de ordonanțe au vizat și rezolvarea unor probleme individuale, așa cum a fost cazul celor care au plecat în România în timpul războiului și ale căror bunuri au fost scoase la licitație de către Tribunalul din Sibiu în anul 1917: Octavian Goga, Onisifor Ghibu, dr. Con-

Din „Cronica orașului Sibiu” a lui Emil Șigerus

- 30 XI 1918: Feldmareșalul Mackensen părăsește orașul.
- 4 XII 1918: În oraș sosesc câțiva ofițeri români.
- 11 XII 1918: Sunt dizolvate gărzile naționale.
- 12 XII 1918: În gară sunt primiți festiv 10 ofițeri români și 300 de infanteriști români.
- 23 XII 1918: Două baterii de artilerie române și o misiune militară franceză sosesc în oraș.
- 24 XII 1918: Sunt primiți în mod festiv generalul Moșoiu și statul său major, precum și o unitate militară.
- 25 XII 1918: Sosesc în oraș două companii române de infanterie.
- 27 XII 1918: Sosește un batalion al infanteriei românești.
- 1 I 1919: Este primit generalul francez Berthelot.
- 2 I 1919: În cinstea generalului Berthelot are loc în Piața Mare un marș al țăranilor români.
- 24 I 1919: Consiliul Dirigent (guvernul provizoriu pentru Transilvania, ales la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918), cu sediul în Bd. Victoriei nr. 8, proclamă Sibiul municipiu.
- 27 I 1919: Ultima ședință a comunității orașului

biului, împreună cu Reuniunea Meseriașilor Români, au străbătut apoi principalele străzi ale Sibiului și nu au ales întâmplător să facă acest lucru, din moment ce au avut cel puțin două locuri simbolice unde s-au oprit: în fața locuinței doamnei Emilia Rațiu și str. Andrei Șaguna.

După primirea din 13 decembrie, în zilele următoare, Traian Moșoiu a primit vizita delegațiilor reprezentative ale orașului, locul de primire fiind Palatul Comandamentului, fosta reședință a comandantului Corpului XII armată din Sibiu, inaugurat în data de 15 aprilie 1904, actualmente sediul rectoratului Universității „Lucian Blaga” din Sibiu.

Prima a fost aceea a Bisericii Ortodoxe, reprezentată de vicarul Eusebiu Roșca, protopopul Nicolae Togan a vorbit în numele Bisericii Greco-Catolice. Biserica Romano-Catolică i-a urât prin reprezentantul ei, în limba germană, să fie ajutat și îndrumat de Dumnezeu. Adolf Schullerus, în numele Bisericii Evanghelice, a scos în relief cât de importantă a fost școala germană și pentru o parte din elita românească. Parohul Nagy a salutat scurt din partea Bisericii Reformate, iar comunitatea israelită a declarat în limba germană că ei: „sunt pretutindenea supuși”.

Consiliul Național Român din Sibiu și Astra au fost reprezentate de cel care le conducea, Andrei Bârseanu. Vice-comitele Iohann Schöpp a făcut impresie vorbind românește,

primarul Wilhem Goritz a avut un discurs asemănător, alături de comitele Friederic Walbaum. Urmează apoi celelalte asociații românești importante: Reuniunea meseriașilor români, Reuniunea de agricultură, Frățietatea, Școala civilă de fete a Asociațiunii, reprezentată de directorul dr. Vasile Bologa, Institutul „Albina”, iar în numele Reuniunii Femeilor Române din Sibiu a vorbit Catinca Bârseanu.

Tot în legătură cu primirea generalului român, cei prezenți nu au putut să nu observe că, dacă altădată, la întâmpinarea unui oficial, toată Piața Mare era „colorată” cu steaguri maghiare și cu câteva săsești, nici o clădire particulară sau oficială nu a arborat drapelul românesc. Ulterior a sosit în Sibiu și Batalionul „Avram Iancu”, alcătuit din voluntari ardeleni, care după întoarcerea din prizonierat, au luptat la: Focșani, Mărăști și Mărășești.

Din punct de vedere militar, ultimele aspecte au fost puse la punct prin ordonanța publicată în data de 16 decembrie cu privire la obligativitatea salutului adresat ofițerilor români din armata regală. Ofițerii din fosta armată austro-ungară trebuiau până la data de 1 ianuarie 1919 să declare la Comandament, toate datele legate de identificare militară, în caz contrar urmau să fie considerați refractari și expulzați.

conf. univ.dr.
Valeria SOROȘTINEANU

Mărturii istorice

Centru al vieții economice, spirituale și al luptei pentru drepturi politice a românilor ardeleni, Sibiuul a cunoscut încă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea o evoluție continuă în direcția unei permanente afirmări naționale. Sediul al Mitropoliei Ortodoxe, al Asociațiunii Transilvane pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român, Sibiuul va deveni, în urma Hotărârii de la Alba Iulia și sediul Consiliului Dirigent pentru Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și părțile din Ungaria locuite de români. Documentele istorice aflate în fondurile și colecțiile din depozitele Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale relevă atmosfera de entuziasm și de activitate din toamna târzie a anului 1918.

Un prim document fotografic emoționant și impresionant în egală măsură arată participarea impresionantă a unei mari mulțimi de români, aflați la Viena în 14 noiembrie 1918, asistând la sfințirea steagului Consiliului Național Român. Deosebit de expresive sunt și documentele fotografice, care redau amploarea extraordinară a participării locuitorilor județului Sibiu și a celor din celelalte zone ale Transilvaniei, cum sunt cele care prezintă imagini de la Marea Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918. O serie de documente interesante, datate ulterior datei de 1 Decembrie 1918 pun în lumină diverse situații apărute după marele eveniment de la Alba Iulia. În acest sens, se poate exemplifica cu: telegrama în limba franceză expediată de la Berna în 6 decembrie 1918 de Ioan Mocsonyi și Virgil Tilea lui Isopescu Grecul aflat la Viena, în care îi cer acestuia să telegrafeze Legației române din Berna toate informațiile pri-

Salutul celor mici

scris de **Andrieu Bârsan** și declamat cu sentiment și pricepere surprinzătoare de copilă Veruca Bohățel în fața viteazului general **Moșoiu** în piața Sibiului.

Bine-ați venit pe-a noastre plaiuri
Ostași ai mândrei Români
Până la noi sosit-a vestea
De-a voastre dalbe vitejii.

Purtați de dragostea de țară
De glasul sângelui chemați,
Ca vulturii, în sbor trecut-ați
Înalte piscuri de Carpați!

Dar piedeci mari v'au stat în cale,
Pornit-au valuri de nevoi,
Și mulți, ah mulți din șirul vostru
Murit-au moarte de eroi.

Ci nu v'a spăimântat năvala
De grele oști împărătești,
Voi le-ați oprit cu pieptul vostru
Pe la Oituz și Mărășești.

Si-acum când iară una suntem,
Acei ce ne simțim Români
Noi vă ieșim cu drag în cale
Cu fala 'n piept, cu flori în mâni.

Un singur glas ne împreună
Pe toți ai Daciei moșteni:
Traiască România Mare!
Traiască bravii ei oșteni!

vitoare la hotărârile luate la Alba Iulia: Scrisoarea lui Gh. Pop datată Paris, 10 martie 1919, în care îi scrie lui Iuliu Maniu despre propaganda românească în Franța și Elveția – fragmentul este referitor la rolul Reginei Maria în recunoașterea Marii Uniri, eforturile ei diplomatice pe lângă reprezentanții Marilor Puteri; raport al lui Alexandru Vaida-Voevod datat Paris, 17 septembrie 1919, adresat lui Iuliu Maniu, de la Conferința de pace de la Paris.

„Desigur că cele arătate mai sus reprezintă doar o parte din tezaurul documentar care se află în fondurile și colecțiile Serviciului Județean Sibiu al Arhivelor Naționale și considerăm că, o primă luare de contact într-o asemenea expoziție este de natură să trezească un interes mai larg în rândul celor care doresc să cunoască pe bază de documente evenimentele petrecute în urmă cu o sută de ani”, susține Alexiu Tatu, directorul Arhivelor Naționale Sibiu.

oate părțile. Dar de pretutindeni se iviră ungerii înarmați cu puști și mitraliere, atacând pe români. Măcelul luă proporții îngrozitoare.

Numărul morților și al răniților nu se poate constata exact până acum.

Banțele înarmate apoi au luat la goană pe fruntași români, strigând că trebuie scoși și împușcați.

Cum a fost pusă la cale mișcarea aceasta, o va dovedi cercetarea ce se va porni.

În Sibiu se cunosc precis autorii măcelului, cari au voit să dea o probă vădită despre ferocitatea lor asiatică în fața generalului francez Berthelot.

Inchinarea Sibiului

În fața marelui fiu al Ardealului,
Generalului Moșoiu

(Fino)

Israelii vorbesc nemtește declarând că israeliții sunt pretutindena supini credincioși al țării care-i ocrotiște. Încheind oratorul tot conștientul lui erumu într'un puternic: **Traiască!** Li se asigură siguranța persoanei, avutului și libertatea confesiunii. Poporul român iubeste libertatea și toleranța și le respectă pe întreaga linie.

Urmează Consiliul național român din orașul și județul Sibiu în fața lui președintele **Andrieu Bârsan** care l salută și în numele «Asociațiunii». Arătând împrejurările între cari s'a înfrupt consiliile naționale și acopul ce-l urmăresc, roagă pe marele general să binevoiască a lua dispozițiile de lipsă pentru ca gardele naționale să fie înlocuite prin o jandarmărie rurală. Privitor la «Asociație» arată nevoile cu cari a trebuit să lupte, prapăsiile ce o pășteau în drum din partea politicii de opresiune care o amenință cu desființare. Astăzi «Asociațiunea» care a lucrat pentru răspândirea lumii în poporul român din Ardeal va lucra cu puteri înmiate pentru popularizarea științelor pe întregul teritoriu al României Mari. În legătură cu acestea, Dr. Ruzs, președintele casinului român salută pe marele general roagă să i se acorde din partea ofițerilor români tot sprijinul, înscriindu-se camembri la casinul român.

Mulțumindu-l generalul îi răspunde: Recunosc cu mulțumire serviciile ce au adus cauzei române consiliile naționale și vă promit că voi stărua ca să reformez gardele potrivit trebuințelor înalte ale neamului și idealului ce să înlăptuește.

Față cu «Asociațiunea», larul acesta strălucitor de cultură românească, încă exprim cea mai adâncă admirație, îndeosebi față de conducătorul ei care a știut a apăra cu dibăcie împotriva vârtărilor și prapăsiilor pricinuite de urgența politică intolerantă. — Ca semn al admirației sale roagă să fie primit în șirul membrilor fondatori cu taxă. — Iar d-lui Dr. Ruzs îi dă asigurarea că va stărua în sprijinirea casinului, care și el a contribuit la dezvoltarea neamului.

Județul Sibiu e reprezentat prin o seamă de funcționari dela prefectură în fața lui subprefectul **Schöpp**. Acesta vorbește cu-viucios și cu respect românește, cerece face bună impresie. Primăria orașului depune omagiile prin primarul **Goritz**. Tuzor funcționarii le mulțumeste și-i roagă să muncească cu hărnicie și conștiință pentru binele și prosperarea populației. Fiecare va rămâne în postul ce-l ocupă, până ce va munci cinstit și nu va fi ispitit să tenteze la armată, statul și idealul neamului românesc.

Se prezintă Reuniunea meseriașilor români sub conducerea președintelui **Vic. Tordăjanu**, care rostește următoarele:

Domnule General!

Mica dar volnică ceată, grupată sub steagul mândru al «Reuniunii sodalilor români din Sibiu», care, în luptă cu mari neajunsuri, a muncit din greu pentru creșterea, înmulțirea și înflorirea clasei noastre de mijloc, din care să se recruteze meseriașii României Mari. Iți închină drapelul în fața glorioasei armate a Majestății Sale Regelui Ferdinand.

Acastă societate, timp de aproape un pătrar de veac a purtat cu credință, cu semn distinctiv național, culoarea galbenă din frumosul nostru tricolor.

Volnicia dușmanului a umilit și stăruiește tricolorul, iar trații noștri din Munte-

nia și Moldova înțelegând suferințele noastre, au despartit colorile și n-au lăsat nouă celor din Ardeal culoarea galbenă, ca să fim încredințați, că viitorul ne suride. Ei au dus culoarea roșie și albastră, dragostea și nădejdea noastră, ca să ni le păstreze până la sosirea cessului mântuirii.

Suferințele noastre au ajuns culmea, când barbara tranului, în luptele din Crișpaci a aruncat în foc pe oștenii noștri contra fraților. Sângele vărsat în muntii cari despărtau pe marea de copii, a fost jertfa între cei de un sânge și de o lege. Sângele acum al eroilor noștri și lacrimile ferbinți, a celor rămași în neez și durere, au tăiat drumurile, pe cari Voi s'ți grăbit în mijlocul nostru ca să desrobiiți și să mântuiți.

Acum când prăznuim sărbătoarea mântuirii meseriașii români, prin graiul meu, fac mărturisirea solemnă că vor munci cu dragoste pentru închegarea clasei de jos ca cea de sus, ca cetatea poporului românesc să fie de-a pururea una și nenvinsă, pe care mândrul nostru tricolor să fâlfâie neștirbit spre lala și mărirea noastră a tuturor.

Traiască Majestatea Sa Regale și în-treagă casa domnitoare!

Traiască armata!

Traiască fala noastră, Generalul Moșoiu!

Traiască România Mare!

Generalul vestit în războie și în aprefin în cuvinte alese munca și rolul meseriașului român și admiră atitudinea acestei corporații care a lucrat atât de conștient pentru formarea clasei de mijloc și pentru apărarea suficientului ei românesc. «Salutul D-Voastre mi-e cu atât mai scump întru cât vine dela meseriașii și lucrătorii români, pe care l așteaptă în România Mare mari și sfinte îndatoriri, dar și fericire și mulțumire».

Reuniunea de agricultură și tovarășie, băncile rurale «Frățet-tea» asemenea își depun omagiile, apoi șeful gării și prefectul, comisarul sâsesc **Walbaum**, care își exprimă respectul în grai românesc precum și nădejdea că vor lucra în bună înțelegere. I se mulțumeste pentru atenție și nădejdea ce nutrește.

Școala superioară de fete a «Asociației» își trimite omagiile prin corpul profesoral în numele căruia vorbește directorul **Dr. V. Bologa** următoarele:

Domnule General!

Am onoare, să prezint membrii corpului profesoral dela școala superioară de fete cu internat a «Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român».

Sânj 33 de ani de când s'a înființat această școală prin cei dintâi fruntași ai poporului român din Transilvania și Ungaria: **G. Bariția, Baron Ursu, Tîporiu ș.a.**

Candela aprinsă atunci în sancuarul acestei școale, nu numai a licărât după vremuri, ci a luminat și a încălzit intensiv sufletele înierilor noastre generațiuni pentru cultul limbii române, pentru științe și pentru idealul nostru național. Astfel a contribuit la frumozul secret, ce D-Voastră l-ați încoronat cu mână tare și cu braț înalt, ca să ne bucurăm împreună.

Vă urmă decii din inimă **bandă ve-nise** și vă asigurăm, că vom lucra împreună și mai departe pentru desăvârșirea **operei mărețe**, care astăzi se exprimă în cuvintele: **Traiască România Mare! Traiască Regale el Iubii! Traiască scutul ei apărător: Armata Română!**

Institutul «Albina» își exprimă omagiile prin președintele său **Dr. I. Ben**. Se răspunde în cuvinte înțelepte asigurând institutul de tot sprijinul de care s'a făcut vrednic.

Șirul delegațiilor de închinare îi încheie Reuniunea femeilor române din Sibiu, prezidenta căreia doamna **Catrina Bârsan**, avată în frumoase cuvinte luptele femeii române pentru păstrarea neorhănită a inimii românești, suferințele ce a trebuit să îndure din pricina granițelor meșteșugite ale dușmanului, granițe cărora s'irozele de lacrimi ale femeii române le-a spălat și săpat temelii.

Vădit mișcat generalul Moșoiu mulțumeste femeii române, care ca o vrsală nedormită a susținut și nutrit focul iubirii de neam și mai ales aici în Sibiu de unde s'a răspândit atâta lumină redeșteptătoare. Meritul femeilor e vesnic și le asigură pentru totdeauna recunoștința neamului.

În chipul acesta frumoză poporului Sibiului s'a închinat marelui fiu al Ardealului și armatei glorioase a Regelui tuturor Românilor, Ferdinand I.

Mai multe imagini pe www.mesageruldesibiu.ro

